

Rok 1989 očima Státní bezpečnosti - oslavy 1. máje

1.5.2024 - Milan Bárta | Ústav pro studium totalitních režimů ČR

Komunistické vedení i funkcionáři ministerstva vnitra měli značné obavy z narušení oslav 1. máje, jednoho z největších svátků předlistopadového Československa. Již od března Státní bezpečnost shromažďovala indicie o přípravách opozičních skupin, například v denní situační zprávě federálního ministerstva vnitra ze 3. dubna se psalo, že „ve státobezpečnostní oblasti dochází k zesilujícím tendencím vnitřního nepřítele, jež směřují ke konkrétním přípravám narušení prvomájových oslav 1989. Poznatky k těmto aktivitám jsou kromě hlavního města Prahy zjišťovány i na území dalších krajů ČSSR.“

Největší protesty byly očekávány v Praze. Pražskou bezpečnost posílilo 400 uniformovaných příslušníků z Pohotovostního pluku Veřejné bezpečnosti a dalších 750 mužů v civilu určených „k operativnímu průzkumu“. Prvomájový průvod byl po šestnácti letech přesunutý z Letenské pláně na Václavské náměstí, které se dalo lépe kontrolovat. Ráno 1. května se u sochy svatého Václava shromáždila přibližně stovka osob, včetně chartistů Jana Rumla, Stanislava Devátého či Tomáše Hradilka, kteří rozvinuli transparenty „Charta 77 - lidská práva“, „Svobodu politickým vězňům“ apod., které jim byly příslušníky Sboru národní bezpečnosti (SNB) zabaveny. Následně vykřikovali hesla jako „Svobodu“, nebo „Pusťte Havla“. Policisté bedlivě dozírali i na to, aby se protestující nedostali k hlavní tribuně, která stála v dolní části náměstí na Můstku.

„Kromě Prahy byly všechny pokusy v zárodku likvidovány“

V oficiálním závěru akce se v horní části Václavského náměstí shromáždilo několik set převážně mladých lidí. Nesli státní vlajky a transparenty s nápisy „Slovo mladým“, „Dodržujte právní řád“ a „Vždy s úsměvem“ a podle hlášení Státní bezpečnosti se „snažili svým jednáním a skandovanými hesly vyprovokovat větší sročení osob a narušení veřejného pořádku.“ SNB ve spolupráci s Lidovými milicemi uzavřeli prostor v úrovni ulic Jindřišská a Vodičkova a po půl jedné vytlačili dav z náměstí. Část zadržených byla autobusy rozvezena daleko za město. Zadrženo bylo 113 osob, většinou mladých, z toho osm cizinců včetně redaktora BBC.

O průběhu oslav hlášení určené stranickému vedení konstatovalo, že „kromě Prahy byly všechny pokusy v zárodku likvidovány“ a došlo jen k ojedinělým akcím. V České Skalici například skupinka disidentů „provokativně rozvinula bílý transparent bez nápisu.“ V šesti městech bylo navíc zjištěno poškozování slavnostní vlajkové výzdoby. Podařilo se zadržet dvanáct osob. Jak uvedla pečlivá StB, kterou často více než jména pachatelů zajímal jejich „třídní profil“, jednalo se o sedm dělníků, dva nezaměstnané, jednoho učně a dva maďarské vysokoškolské studenty.

Každá zpravodajská služba představuje důležitý zdroj informací. Také ministerstvo vnitra v komunistickém Československu - především prostřednictvím státobezpečnostních složek - podávalo stranickým i státním (v tomto pořadí) funkcionářům informace, které nemohli získat jinými cestami. V podstatě šlo o informování o potencionálních nebezpečích jak zpoza hranic, tak uvnitř státu, i o jakýsi monitoring veřejného mínění. K tomu, aby mohly být zpracovávány souhrnné zprávy, musel být v rámci resortu vybudován informační systém, který by zpracovával informace postupně od nejnižších organizačních složek po centrálu a zpět. Hlavní zdroj informací o situaci v Československu přicházel ze Státní bezpečnosti, a to prostřednictvím analytického odboru II. správy Sboru národní bezpečnosti (SNB). Ten soustřeďoval poznatky získané na centrální i regionální úrovni vlastní operativní činností, tajným sledováním, nasazováním operativní techniky a zejména prostřednictvím tajných spolupracovníků. Na počátku roku 1989 byly každodenně zpracovávány tzv. denní informace, shrnující nejdůležitější události ze státobezpečnostního hlediska.

Související:

- První díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – Lidové milice do zbraně!
- Druhý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – brutální zákroky a 1400 zadržených
- Třetí díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – výbuch v Ústí nad Labem
- Čtvrtý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – soud s Václavem Havlem
- Pátý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – výhrůžky bombami
- Šestý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – únos letadla
- Sedmý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – zpráva o bezpečnostní situaci ČSSR
- Osmý díl seriálu Rok 1989 očima Státní bezpečnosti – zásah proti Čs. helsinskému výboru

<https://www.ustrcr.cz/rok-1989-ocima-statni-bezpecnosti-oslavy-1-maje>